

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

TARYBA

Tarybos išvados dėl pagrindinių gebėjimų lygio gerinimo vykdam Europos bendradarbiavimą mokyklų XXI-ame amžiuje srityje

(2010/C 323/04)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

nemokančių gerai skaityti jaunuolių skaičių bei kelti mokinių iš migrantų šeimų ar mažiau galimybių turinčių mokinių pažangumo lygį ⁽³⁾.

ATSIŽVELGDAMA Į

2006 m. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų ⁽¹⁾, kurioje išdėstyti aštuonių bendrųjų gebėjimų, kuriuos visam jaunimui turėtų suteikti bazinio išsilavinimo sistema, Europos orientaciniai metmenys. Itin svarbu įgyti pagrindinius skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų sričių gebėjimus ⁽²⁾ mokyklos lygiu, kad būtų vystomos bendrosios kompetencijos mokymosi visą gyvenimą metu. Šie gebėjimai vystomi bendrųjų kompetencijų įgijimo procese, kai besimokantieji kruopščiai ir kompetentingai dirba su vis sudėtingesne informacija; jais grindžiamos tokios savybės kaip gebėjimas spręsti problemas, kritinis mąstymas, iniciatyvumas ir kūrybiškumas

IR KADANGI:

1. Skaitymo gebėjimų gerinimas buvo vienas iš trylikos tikslų, nustatytų 2002 m. pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“. Tai buvo vienas iš 2003 m. Tarybos nustatytų penkių vidutinių Europos rezultatų rodiklių orientacinių lygių („europiniai lyginamieji standartai“): būtent, kad iki 2010 m. skaitymo gebėjimus prastai įgyjančių 15 metų jaunuolių procentinė dalis Europos Sąjungoje turėjo sumažėti bent 20 %, palyginti su 2000 m. Kitas lyginamasis standartas, kuris turi būti pasiektas iki 2010 m. – bendras matematikos, gamtos mokslų ir technologijų sričių absolventų skaičius turėjo padidėti bent 15 %.

2. 2008 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikime valstybės narės buvo dar kartą paragintos iš esmės sumažinti

3. 2008 m. lapkričio mėn. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadose ⁽⁴⁾ buvo nustatyta Europos bendradarbiavimo mokyklų klausimais darbotvarkė ir dar kartą priminta, kad pažanga siekiant nustatytų tikslų skaitymo gebėjimų srityje yra nepakankama. Taryba susitarė, kad būtina užtikrinti ir tobulinti skaitymo ir skaičiavimo gebėjimų, kaip svarbių bendrųjų kompetencijų elementų, įgijimą. Valstybių narių buvo paprašyta daugiausia dėmesio skirti bendradarbiavimui gerinant raštingumo ir skaičiavimo gebėjimų lygį bei skatinant didesnę domėjimąsi matematika, gamtos mokslais ir technologijomis.

4. 2009 m. gegužės mėn. Tarybos išvadose dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“) ⁽⁵⁾ buvo dar kartą patvirtinta raštingumo ir gebėjimo skaičiuoti, kaip pagrindinių bendrųjų kompetencijų elementų, svarba bei matematikos, gamtos mokslų ir technologijų patrauklumo didinimo svarba. Tarybos pagal šią programą priimtu naujuoju lyginamuoju standartu siekiama tinkamo pagrindinių skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų lygio, raginant, kad iki 2020 m. gebėjimus prastai įgyjančių asmenų skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse procentinė dalis būtų sumažinta tiek, kad nesiektų 15 %.

5. Tarybos ir Komisijos parengtoje darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ įgyvendinimo 2010 m. pažangos bendroje ataskaitoje ⁽⁶⁾ pabrėžta švietimo įstaigų bei darbo rinkos partnerysčių, kaip priemonių kompetencijoms gerinti ir

⁽¹⁾ Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija 2006/962/EB, OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

⁽²⁾ Šiame tekste terminas „pagrindiniai gebėjimai“ turėtų būti suprantamas kaip pagrindiniai gebėjimai skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse, kaip nurodyta naujajame europiniame lyginamajame standarte pagal Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET 2020“).

⁽³⁾ Dok. 7652/08, 15 punktas, p. 10.

⁽⁴⁾ OL C 319, 2008 12 13.

⁽⁵⁾ OL C 119, 2009 5 28.

⁽⁶⁾ OL C 117, 2010 5 6.

žinioms profesinės veiklos ir karjeros srityse įgyti, svarba. Ekspertai yra pripažinę, kad mokyklų, universitetų ir pramonės bendradarbiavimo programos daro teigiamą poveikį mokymuisi matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse.

6. Neseniai, 2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikime, valstybės narės susitarė dėl tikslo pagerinti švietimo lygį įgyvendinant Europos darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo strategiją „Europa 2020“⁽¹⁾, kurioje pagrindinių gebėjimų klausimas yra neatsiejama tiek „pažangaus augimo“, tiek „socialiniu požiūriu integracinio augimo“ darbotvarkių dalis, ir juo prisidedama prie pavyzdinių iniciatyvų, pavyzdžiui, „Naujų gebėjimų ir darbo vietų darbotvarkės“ ir „Skaitmeninės darbotvarkės“.

PAŽYMĖDAMA, KAD:

1. Nors per pastarąjį dešimtmetį bendri ES švietimo ir mokymo rezultatai pagerėjo, pažanga siekiant sutartų 2010 m. europinių lyginamųjų standartų yra nepakankama. Iš tiesų Europoje vidutiniškai 15 metų jaunuolių skaitymo ir matematikos gebėjimai suprastėjo. Prastai skaitančių asmenų procentinė dalis padidėjo nuo 21,3 % 2000 m. iki 24,1 % 2006 m.⁽²⁾, o matematikos srityje prastai besimokančių asmenų procentinė dalis padidėjo nuo 20,2 % iki 24 %⁽³⁾. Vidutinė procentinė prastai gebėjimus įgyjančių asmenų dalis valstybėse narėse 2006 m. sudarė 20,2 %⁽⁴⁾.
2. Taip pat yra duomenų, kad mokinių rezultatams pagrindinių gebėjimų srityje daro įtaką jų socialinė ir ekonominė aplinka bei jų tėvų mokymosi pasiekimai. Mokinių iš migrantų šeimų rezultatai skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse yra prastesni nei vietinių mokinių⁽⁵⁾ visose valstybėse narėse, apie kurias yra palyginamų duomenų.
3. Per pastaruosius dešimtmečius Europoje matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse padidėjo kvalifikuotų žmonių išteklių paklausa. Atitinkamas 2010 m. europinis lyginamasis standartas pasiektas, tačiau jame įvardyti poreikiai tebėra aktualūs. Bendras absolventų skaičius padidėjo, daugiausia dėl informatikos ir plėtros, tačiau augimas buvo gerokai mažesnis matematikos, statistikos ir inžinerijos srityse, o fizikos srityje faktiškai sumažėjo. Be to, šiose srityse studentų skaičius yra itin mažas⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ 2010 m. kovo 26 d. dok. EUCO 7/10 ir 2010 m. birželio 17 d. dok. 13/10.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm

⁽³⁾ 2006 m. PISA (Tarptautinio moksleivių vertinimo programa) duomenys (2006 m. BG ir RO duomenys įtraukti, bet 2003 m. duomenų nėra).

⁽⁴⁾ NB. 2000 m. palyginamų duomenų nėra.

⁽⁵⁾ 2006 m. PISA duomenys.

⁽⁶⁾ Žr. „Pažanga, padaryta siekiant Lisabonos tikslų švietimo ir mokymo srityje. 2009 m. rodikliai ir gairės“, III skyrius, p. 97, dėl matematikos, gamtos mokslų ir technologijų sričių absolventų lyčių disbalanso.

4. Yra daug iniciatyvų, skirtų skaitymo gebėjimams tobulinti valstybėse narėse, taip pat nacionalinių, regioninių ir vietinių priemonių, kuriomis siekiama gerinti požiūrį į matematiką ir gamtos mokslus bei pasiekimus šiose srityse. Per pastaruosius metus daugelis valstybių narių į savo politikos darbotvarkes įtraukė su matematikos ir gamtos mokslų pasiekimais bei požiūriu į juos susijusius klausimus. Be to, jos skyrė didelių išteklių gamtos mokslų mokymo padėčiai mokyklose gerinti. Daugelyje šalių kaip išsami strategija pradedamos taikyti programos, skirtos pagrindinių gebėjimų įgijimui ankstyvame amžiuje ir individualiai pritaikytam mokymui⁽⁷⁾.

IR PRIMINDAMA, KAD

Ypač atsižvelgiant į matematikos, gamtos mokslų ir technologijų sritis:

1. Atliekant darbą matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse pagal atvirąjį koordinavimo metodą paaiškėjo, kad inovacinė pedagogika ir tinkamai kvalifikuoti mokytojai gali padėti pagerinti moksleivių požiūrį į matematiką, gamtos mokslus ir technologijas bei rezultatus šiose srityse. Savo ruožtu dėl to daugiau moksleivių gali tęsti šių sričių studijas aukštesniame lygyje ir galiausiai padidėti absolventų skaičius matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse.
2. 2007 m. Komisijos ataskaitoje „Švietimas gamtos mokslų srityje šiandien: naujas pedagoginis požiūris siekiant geresnės Europos ateities“⁽⁸⁾ rekomenduojama daugiau taikyti tyrimais grindžiamą gamtos mokslų mokymą, panaikinti gamtos mokslų mokytojų izoliaciją kuriant tinklus, ypatingą dėmesį skirti mergaičių požiūriui į matematiką, gamtos mokslus ir technologijas ir sudaryti galimybes platesnei bendruomenei mokyti mokykloje.

PRIPAŽIŠTA, KAD:

1. Pagrindinių gebėjimų įgijimas – visiems prieinamų bendrųjų kompetencijų vystymo mokymosi visą gyvenimą metu pagrindas – bus vienas iš svarbiausių veiksnių gerinant piliečių galimybes įsidarbinti, socialinę aprėptį ir savirealizaciją. Todėl būtina imtis veiksmų, kad būtų sprendžiamos nepakankamo pažangumo ir socialinės atskirties problemos.
2. Geras skaitymo ir skaičiavimo gebėjimų lygis, taip pat tvirtas pagrindinių gamtos pasaulio principų bei pagrindinių mokslo sąvokų supratimas sudaro bendrųjų kompetencijų įgijimo mokymosi visą gyvenimą metu pagrindą, todėl juos būtina užtikrinti nuo pat ankstyvo amžiaus.

⁽⁷⁾ Bendra pažangos siekiant Lisabonos tikslų ataskaita (COM (2009) 640).

⁽⁸⁾ Parengta aukšto lygio gamtos mokslų mokymo ekspertų grupės pirmininkaujant Europos Parlamento nariui Michel Rocard. Žr. dok. http://www.ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocard-on-science-education_en.pdf

3. Pagrindiniai skaitymo ir matematikos srities gebėjimai yra „mokymosi mokytis“ kompetencijos sudedamosios dalys: jie sudaro galimybes asmenims gauti, įgyti naujų žinių ir gebėjimų, juos apdoroti, išsivinti ir perduoti, taip pat padeda tapti savarankiškai besimokančiais.
4. Remiantis tarptautiniais duomenimis, be kita ko, PISA ir TIMSS (Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas) duomenimis, nustatytos sistemingos problemos, pavyzdžiui, mokyklų skirtumai ir skirtinga mokinių aplinka (pvz., dėl socialinių ir ekonominių aplinkybių, tėvų išsilavinimo lygio, namuose turimos IRT įrangos ir kt.), kurie yra veiksniai, turintys įtakos rezultatams skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse.
5. Mokytojų, mokyklų vadovų ir mokytojų rengimu užsimančių asmenų kvalifikacija, kompetencija ir pasirengimas dirbti – svarbūs veiksniai siekiant aukštos kokybės mokymosi rezultatų. Todėl labai svarbu užtikrinti aukščiausią pirminio mokytojų ir mokyklų vadovų rengimo, įvadinio mokymo bei tolesnio kvalifikacijos kėlimo lygį, kurį papildytų reikalinga švietimo ir profesinės paramos veikla.
6. Siekiant naujo plataus užmojo lyginamojo standarto, nustatyto pagal strateginę programą „ET 2020“, reikės veiksmingesnių nacionalinių iniciatyvų. Ekonomikos nuosmukis ir demografinės problemos išryškina tai, jog būtina kiek įmanoma didinti mokyklų sistemų veiksmingumą ir teisingumą, tuo pat metu toliau efektyviai investuojant į švietimą ir mokymą, kad būtų sprendžiamos esamos ir būsimos ekonominės ir socialinės problemos,

SUTINKA, KAD

Sprendžiant sudėtingą skaitymo gebėjimų bei matematikos, gamtos mokslų ir technologijų sričių pasiekimų gerinimo problemą, turėtų būti skiriama dėmesio šiems dalykams:

1. Mokymo programos rengimas

Jis galėtų apimti šiuos klausimus: ankstyvas pagrindinių gebėjimų įgijimas, holistinis požiūris į švietimą, kuriuo remiantis ugdomi visi kiekvieno vaiko gebėjimai, naujų vertinimo metodų naudojimas ir jų poveikis mokymo programai, novatoriškų pedagoginių metodų, pavyzdžiui, tyrimais grindžiamo gamtos mokslų mokymo (IBSE) ir problemų sprendimu grindžiamo mokymosi (PBL) matematikos ir gamtos mokslų srityse taikymas, nuolatinis dėmesys skaitymo gebėjimams visuose švietimo lygiuose, o ne tik priešmokyklinio ir pradinio ugdymo etapuose, ir labiau individualiai pritaikytas mokymas ir mokymasis.

2. Motyvacija skaitymo gebėjimų bei matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse

Skaitymo kultūra namuose (knygos, laikraščiai, knygos vaikams), taip pat mokykloje, raštingumo pratybos dar ikimokykliniame amžiuje, pačių tėvų skaitymas ir požiūris, mokinius dominančios sritys, pasitikėjimas savimi ir dalyvavimas skaitymo pratybose – visa tai yra labai svarbu tobulinant skaitymo gebėjimus. Mokymosi metodais turėtų būti geriau panaudojamas natūralus vaikų domėjimasis matematika ir gamtos mokslais nuo ankstyvo amžiaus. Yra svarbu padėti vaikams tapti savarankiškais, motyvuotais besimokančiais, kuriems raštingumas, taip pat matematikos ir gamtos mokslų sričių kompetencijos tampa kasdienio gyvenimo dalimi.

3. Naujų technologijų įtaka pagrindiniams gebėjimams ir jų naudojimas siekiant padėti besimokantiems įgyti savarankiškumo ir išlaikyti motyvaciją

Šios technologijos, pavyzdžiui, platesnis interneto ir mobiliųjų technologijų naudojimas, XXI-ame amžiuje pakeitė skaitymo gebėjimų pobūdį ir suvokimą. Reikėtų ištirti naujų technologijų įtaką vaikų skaitymo bei matematikos ir gamtos mokslų sričių kompetencijoms, kad būtų užtikrinti tinkami tokių technologijų teikiamų galimybių panaudojimo naujoms mokymo formoms metodai.

4. Lyčių aspektas

Skaitymo gebėjimų, matematikos ir gamtos mokslų srityse tiek požiūrio, tiek rezultatų prasme yra esminių lyčių skirtumų. Mergaitės dažnai yra labiau nei berniukai motyvuotos skaityti ir skaito geriau. Lyčių skirtumai pagal matematikos, gamtos mokslų ir technologijų rezultatus nėra tokie dideli, kaip pagal skaitymo rezultatus. Mokymosi srities pasirinkimas vis dar gerokai skiriasi pagal lytį. Berniukai paprastai labiau nei mergaitės domisi tolesnėmis studijomis ir profesine karjera matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse. Turėtų būti toliau tiriamos pagrindinės tokių tendencijų priežastys ir nustatomos veiksmingos strategijos, siekiant sumažinti lyčių atotrūkį tiek rezultatų, tiek požiūrio prasme⁽¹⁾.

5. Mokinių aplinkos (tiek socialiniai ir ekonominiai, tiek kultūriniai aspektai) ir pagrindinių gebėjimų įgijimo ryšys

Mokinių iš mažiau socialinių ir ekonominių galimybių turinčių šeimų ir (arba) iš migrantų šeimų, visų pirma mokinių, kurie kalba kita negu priimančiosios šalies kalba, pažangumas mokykloje dažniausiai yra prastas. Mokinių ir jų šeimų socialinės aplinkos įtaka didesnė mokyklose, kuriose yra daugiau mokinių, turinčių mažiau galimybių⁽²⁾.

⁽¹⁾ Žr. „Lyčių skirtumai ir mokymosi rezultatai: taikytų priemonių ir dabartinės padėties Europoje tyrimas“ (angl. k. *Gender differences in educational outcomes: a study on the measures taken and the current situation in Europe*) (Eurydice, 2010 m.).

⁽²⁾ 2006 m. PISA duomenys (OECD, 2007 m.), „2000 m. PISA vertinimo rezultatai“ (angl. k. *Messages from PISA*) (OECD, 2004 m.).

6. Mokytojai ir mokytojų rengimu užsiimančios asmenys

Pirminiame mokytojų rengime, įvadiniamame mokyme ir nuolatiniam mokytojų kvalifikacijos kėlime daug dėmesio turėtų būti skiriama tam, kad būtų ugdomos ir praktiškai taikomos kompetencijos, reikalingos, kad bet kurio dalyko mokytojai turėtų galimybių sustiprinti pagrindinių gebėjimų (visų pirma skaitymo) įgijimą tiek pradinio, tiek vidurinio ugdymo lygiuose. Siekiant panaikinti kvalifikacijos trūkumus, taip pat reikėtų daugiau dėmesio skirti atskirų dalykų mokymui, suteikiamam tiems asmenims, kurie specializuojasi pagrindinių (visų pirma matematikos, gamtos mokslų ir technologijų srityse) gebėjimų ugdyme. Šiuo atžvilgiu taip pat galėtų būti naudinga skatinti matematikos, gamtos mokslų ir technologijų sričių mokytojus kurti tinklus bei sieti matematikos, gamtos mokslų ir technologijų dalykų mokymą su mokslinių tyrimų ir mokslo bendruomene bei darbo rinka. Galiausiai reikia dėti daugiau pastangų sprendžiant bendro mokytojų profesijos disbalanso problemą, kad mokytojo profesija būtų patrauklesnė vyrams, kad būtų užtikrinta, jog moksleiviai turėtų sektinų abiejų lyčių elgesio pavyzdžių.

7. Mokymosi mokykloje kultūra ir jos ypatumai

Tai, be kita ko, yra skaitymo mokymo, mokymo ir mokymosi inovacijų, mokyklos gyvenimo kokybės, taip pat mokyklos vietos, dydžio ir atvirumo pasauliui už mokyklos ribų, bendradarbiavimo su tėvais ir įvairiais suinteresuotaisiais subjektais akcentavimas,

TODĖL RAGINA VALSTYBES NARĖS:

1. Sukurti arba toliau rengti strateginius nacionalinius mokyklos moksleivių skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų rezultatų gerinimo metodus, ypač daug dėmesio skiriant moksleiviams iš mažiau socialinių ir ekonominių galimybių turinčių šeimų.
2. Išanalizuoti ir įvertinti nacionaliniu lygiu taikomų metodų veiksmingumą siekiant toliau plėtoti politikos formavimo duomenų bazę,

PRAŠO KOMISIJOS:

1. Įsteigti aukšto lygio ekspertų grupę, kurios užduotis būtų analizuoti vykdomus skaitymo gebėjimų mokslinius tyrimus, studijas ir tarptautinius pranešimus, kuriuose daugiausia

dėmesio skiriama šiose išvadose išdėstytiems klausimams. Ši grupė turėtų nagrinėti veiksmingiausius ir efektyviausius skaitymo gebėjimų rėmimo mokymosi visą gyvenimą metu būdus ir remiantis geros politikos pavyzdžiais, turėtų parengti išvadas ir pateikti pasiūlymus, skirtus politikai valstybėse narėse remti iki 2012 m. vidurio.

2. Atsižvelgiant į matematikos, gamtos mokslų ir technologijų grupių darbo pagal atvirąjį koordinavimo metodą rezultatus, įsteigti teminę valstybių narių sprendimus priimančių asmenų ir ekspertų darbo grupę, siekiant pažangos įgyvendinant naująjį „ET 2020“ lyginamąjį standartą.
3. Sudaryti palankesnes sąlygas mokytis tarpusavyje ir geros praktikos pavyzdžiams pagrindinių gebėjimų įgijimo srityje nustatyti bei platinti tarp valstybių narių ir stebėti bei teikti ataskaitas dėl pažangos įgyvendinant „ET 2020“ lyginamąjį standartą

IR PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ IR KOMISIJOS:

1. Užtikrinti, kad už švietimą mokykloje atsakingų generalinių direktorių posėdžiai vyktų tinkamu laiku, kad būtų atsižvelgiama į padarytą Europos politinio bendradarbiavimo mokyklų klausimais pažangą, būtų informuojami nacionalinės politikos formuotojai ir aptarti būsimo šios srities darbo ES lygiu prioritetus ir kad tų diskusijų rezultatai būtų plačiai platinami visiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams ir prireikus aptariami ministrų lygiu.
2. Skatinti sudaryti galimybes valstybėms narėms rengti bendrus bandomuosius projektus, kuriais būtų siekiama pagerinti pagrindinius viso jaunimo gebėjimus taikant inovacinius metodus. Projektai būtų rengiami savanoriškai pagal bendrai suderintus kriterijus, jie būtų bendrai vertinami, ir juos įgyvendinant būtų naudojamos turimomis ES priemonėmis.
3. Siekiant įgyvendinti pirmiau nurodytus tikslus, naudotis visomis tinkamomis priemonėmis, pavyzdžiui, priemonėmis pagal atvirąjį koordinavimo metodą, Mokymosi visą gyvenimą programa, Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros septintąja bendrąja programa bei, atsižvelgiant į nacionalinius prioritetus, Europos struktūriniais fondais.